Загальне вивільнення оборотних активів 45,3 тис. грн. (–72 + 26,7).

Для спрощення розрахунків загальної додаткової потреби (вивільнення) оборотних коштів можна рекомендувати таку формулу:

$$\Delta O_{заг} = \frac{(O - \Delta O) \times \Delta P}{P} - \Delta O, \qquad (4)$$

де $\Delta O_{заг}$ — резерви вивільнення обігових коштів, тис. грн;

ΔP — резерви зростання обсягу реалізації продукції, тис. грн.

Якщо підставити в формулу (4) дані, що використовувались в останніх розрахунках, то можна зразу одержати кінцеву суму — 45,3 тис. грн.

$$\Delta O_{заг} = \frac{(1140 - 72) \times 108}{4320} - = -45{,}3 \text{ тис. грн.}$$

Наприкінці слід зауважити, що можливі фінансові труднощі підприємства слід пояснювати не стільки нестачею оборотних коштів, скільки недопустимо низькою швидкістю їх руху. І тільки вичерпавши всі можливості прискорення їх оборотності, слід перейти до пошуку додаткових джерел їх поповнення.

О.М. Ізюмська
Луганський державний аграрний університет

АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ МАСЛОЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

Собівартість являє собою витрати підприємства на одиницю продукції, виражені в грошовій формі. Ця економічна категорія по своїй природі відображає поточні витрати на виробництво продукту, а тому її зниження має велике значення для збільшення ефективності виробництва.

Собівартість показує економічні відносини, нерозривно зв'язані з виробничим споживанням як живої, так і упредметненої праці. Отже, будь-яка зміна цих відносин одночасно відображається на рівні витрат виробництва і прибутковості підприємства в цілому.

Останнім часом серед учених поширилася думка, що собівартість як економічна категорія втратила свою значимість, тому що панує ринковий спосіб формування ціни на продукцію. При цьому способі діє закон попиту та пропозиції (ціна збільшується при

перевищенні попиту і падає при підвищенні пропозиції). Однак жоден із прихильників подібної теорії не пояснює, чим визначається ціна при їхній рівності.

На нашу думку, при формуванні ціни продукції масложирової галузі собівартість повинна виступати як її найважливіша складова. У зв'язку з цим при вирішенні питання збільшення ефективності виробництва зниження собівартості має вирішальне значення.

Склад витрат виробництва, що включаються в собівартість, визначається державним стандартом (у рамках бухгалтерського обліку це П(С)БО 16 «Витрати»).

В якості завдань аналізу собівартості можна виділити наступні:

- оцінку обґрунтованості планових показників собівартості на основі аналізу поведінки витрат;
- установлення ступеня виконання плану і динаміки собівартості;
- визначення факторів, що вплинули на відхилення собівартості від планових показників і на її динаміку;
- аналіз собівартості окремих видів продукції;
- на підставі аналітичних даних виявлення резервів зниження як собівартості окремих видів продукції, так і виробничих витрат по підприємству в цілому.

Особливостями підприємств масложирової галузі є:

- висока матеріалоємність продукції;
- короткий цикл виробництва;
- обмежений асортимент продукції, що випускається на єдиній основі;
- наявність безповоротних утрат при виробництві;
- можливість раціонального використання побічної і супутньої продукції.

У зв'язку з цим можна намітити кілька напрямків аналізу в залежності від цілей управління.

Аналіз обґрунтованості планових витрат на продукцію, заснований на технологічних і технічних нормах і нормативах. На цьому принципі заснований також нормативний метод обліку витрат, при якому складаються нормативні калькуляції. Вони можуть змінюватися в залежності від висновків аналізу вбік зменшення чи збільшення. У цьому випадку завданням аналізу фактичної собівартості кожного виду продукції є виявлення відхилень від нормативних калькуляцій. У масложировій галузі цей аналіз практично не проводиться. Більш того, великі маслозаводи, що мають можливість перейти на комп'ютеризований бухгалтерський облік, планові калькуляції складають у планових відді-

лах тільки для визначення мінімально можливої ціни реалізації. Бухгалтерія ці калькуляції використовує вже в готовому вигляді, не беручи участі в їхньому складанні.

Аналіз динаміки постійних витрат підприємства з деталізацією по місцях їхнього виникнення. Цей аналіз покликаний обґрунтувати необхідний для функціонування підприємства рівень постійних витрат і виявляти відхилення від розрахункового рівня. Поділ цих витрат по місцях виникнення покликаний визначати найбільш слабкі ланки в ланцюзі управління підприємством. Необхідно відзначити, що це можливо тільки на підприємствах з добре розвиненими і відособленими структурними підрозділами або великим адміністративним апаратом.

Аналіз складу і динаміки прямих витрат на виробництво окремих видів продукції. Цей вид аналізу можна проводити теж у кількох напрямках залежно від класифікації витрат конкретного підприємства галузі. Як уже було відзначено, масложирова галузь характеризується високою матеріалоємністю (питома вага матеріальних витрат становить в залежності від видів продукції 50—90 %). У зв'язку з цим найбільшу увагу варто приділяти аналізу використання саме цього виду ресурсів.

Для проведення аналізу собівартості продукції масложирової галузі можливе використання різних прийомів аналізу. На наш погляд, останнім часом зросла необхідність застосування кореляційно-регресійного аналізу для поділу витрат на умовно-постійні й умовно-перемінні. Це цілком можливо, тому що технічні умови виробництва характеризуються відносною сталістю, наявний результатний показник — величина витрат і ряд факторів, що характеризують виробництво — кількість зробленої продукції, кількість використаної сировини, її технічні і біологічні особливості.

О. В. Ісай, канд. екон. наук
Київський національний економічний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ, РЕЗЕРВИ ЕКОНОМІЇ І ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

Головним соціально-економічним завданням суспільства на сучасному етапі його розвитку є підвищення благополуччя людей на базі стабільного, поступального розвитку народного господарства, підвищення темпів науково-технічного прогресу, переходу економіки на інтенсивний шлях розвитку, більш раціонального